

INZET ONDERWIJSASSISTENT LEERPROCES

De leerlingen waren direct enthousiast, de docenten hadden wat meer tijd nodig om te wennen aan het idee van de onderwijsassistent in de klas. “Een breed draagvlak ontstaat geleidelijk”, constateert men op het Bonhoeffer College in Enschede. Een experiment met onderwijsassistenten leerde dat een succesvolle inzet niet kan zonder wijziging van het onderwijsproces.

Leerlingen worden steeds meer aangemoedigd om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leerproces. In die ontwikkeling naar zelfstandig leren zal ook de rol van de docent moeten veranderen. In plaats van de instructeur wordt hij steeds meer de manager van onderwijsleerprocessen. Onderwijsassistenten kunnen hem daarbij op tal van terreinen ondersteunen. Een onderwijsassistent is overigens niet het verlengstuk van de docent of een tweederangs docent; het is een onafhankelijke functionaris met een eigen functieprofiel en een duidelijk omschreven takenpakket. Waar nodig wordt hij aangestuurd door de docent, de kernteamleider of de projectleider. Die is en blijft verantwoordelijk voor de leerstof en het leerproces.

Experiment

Vanuit de overtuiging dat met alleen een beter personeelsbeleid de huidige problemen in het voortgezet onderwijs niet kunnen worden opgelost, zetten KPC Groep en het Bonhoeffer College (voorheen het Jacobuscollege) in Enschede samen een experiment op. Het doel van dit project was leerlingen zelfstandiger te leren werken en het werk van docenten te professionaliseren. De aanpak bestond uit een combinatie van inzet van onderwijsassistenten, een andere inrichting van het primaire proces en uitvoering van projecten door leerlingen. De achterliggende gedachte luidde dat wanneer je het onderwijsconcept en het leerproces verandert, het personeelsbeleid noodzakelijkerwijs ook verandert. Met andere woorden: wil je zelfstandig werkende leerlingen, dan moet je kiezen voor een activerende didactiek en een pedagogisch-didactisch klimaat dat leerlingen en docenten stimuleert samen te werken en te leren. Met een traditionele inrichting van het onderwijs met vakdocenten die 45 minuten lesgeven lukt dat niet meer.

Draagvlak

De vraag is hoe onderwijsassistenten effectief in het leerproces kunnen worden ingezet? Koos de Doelder, leider van het project in Enschede: “Een schoolleiding die kiest voor onderwijsassistenten, dient eerst na te gaan in hoeverre het onderwijsproces moet veranderen opdat leerlingen inderdaad zelfstandig kunnen werken. Dan kom je al snel op het toepassen van activerende werkvormen, waaronder het gebruik van vakoverstijgende projecten. Bij de ontwikkeling van dergelijke projecten en later ook bij de uitvoering door leerlingen, komen docenten tot de ontdekking welke geweldige rol onderwijsassistenten kunnen vervullen. Dat ontdekkingsproces gaat niet helemaal vanzelf, wat dat betreft doorlopen docenten en onderwijsassistenten met elkaar een leerproces. Ieder voor zich leren ze geleidelijk aan wat in hun specifieke situatie goed werkt en wat niet. Het project in Enschede heeft ons geleerd dat zo'n proces een aantal jaren in beslag kan nemen. In die periode groeide de waardering voor ieders bijdrage aan het nieuwe onderwijsconcept. Nu wil men niet meer terug naar de oude situatie. Een breed draagvlak ontstaat dus geleidelijk.”

Werkdruk

Bij het verkrijgen van dit draagvlak moet de schoolleiding vooral de docenten betrekken. Zij zijn het immers die in hun klas met hun assistenten moeten

samenwerken. Diezelfde docenten zullen dan ook moeten aangeven of ze prijs stellen op een onderwijsassistent en welke taken ze voor hem in petto hebben. Bij dit alles dient, volgens De Doelder, het belang voor de leerlingen voorop te staan: "Uit enquêtes blijkt dat leerlingen de onderwijsassistenten al direct vanaf het begin zagen zitten. Ook het werken in projectgroepen wordt als heel leuk ervaren. Dat laatste is een wezenlijk toevoeging, want belangrijk voor hun sociaal-maatschappelijke vorming. De inzet van de onderwijsassistent is daar heel geschikt voor."

Voorwaarden voor een succesvolle inzet van de onderwijsassistent zijn, behalve een goede werkrelatie met de docent, het werken vanuit een en hetzelfde leerconcept, een heldere rol van de schoolleiding en een transparante schoolcultuur. Rien Rijken van KPC Groep, voegt daar nog enkele punten aan toe: "Uiteraard moet er duidelijkheid zijn over de aansturing van de onderwijsassistenten en dient de school zorg te dragen voor een adequate huisvesting en salariering. En last but not least zullen docenten competenties moeten ontwikkelen om invulling te geven aan het ontwikkelen van leertrajecten, projecten, thema's en studieopdrachten, het begeleiden van leerprocessen, het overdragen van leertaken, het effectief bespreken van leerlingresultaten, kortom: het managen van leerarrangementen."

Een succesvolle inzet van onderwijsassistenten levert niet alleen enthousiaste leerlingen op, maar ook minder werkdruk voor de docenten en een hogere kwaliteit van hun werk. Op de langere termijn ontstaan meer mogelijkheden voor individuele ondersteuning en maatwerk en een beter leer- en leefklimaat op school.

De ervaringen opgedaan aan het Bonhoeffer College zijn gebundeld in Een onderwijsassistent in de klas: goed idee!? Het doel van deze publicatie is scholen te ondersteunen bij het vernieuwen en implementeren van een leeromgeving waarin onderwijsassistenten een cruciale rol spelen.

Een onderwijsassistent in de klas: goed idee!? is onlangs verzonden naar alle scholen voor het voortgezet onderwijs. De tekst - van de auteurs: Marlous Amse, Koos de Doelder, Sijbe Homminga, Hans Oostrik en Rien Rijken - is ook te downloaden van www.kpcgroep.nl.

Gelijktijdig met deze brochure stelde KPC Groep een bijbehorende Instrumentenmap samen voor werving, selectie en benoeming, functiebeschrijvingen, competentieprofielen en scholingsprogramma's voor onderwijsassistenten (auteurs: Rien Rijken, Koos de Doelder, Lizzy Tabbers). Bestelnummer 2.511.99, prijs € 15,00.

Meerdere functies en rollen

Onderwijsassistenten kunnen, afhankelijk van hun positie en de toegewezen taken, meerdere functies (A, B of C) vervullen. Binnen deze functies zijn verschillende rollen (toezichthouder, beheerder, leerprocesbegeleider en instructeur) te onderscheiden.

Onderwijsassistent A

Onderwijsassistent A ondersteunt de docent dan wel het kernteam op het gebied van informatica en communicatie met het uitvoeren van taken rond het primair proces. De belangrijkste rollen zijn die van toezichthouder en beheerder. Als toezichthouder surveilleert de onderwijsassistent in gemeenschappelijke en studieruimtes. Als beheerder registreert hij zelfstandig toetsgegevens, studieresultaten en leerlinggegevens. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor het beheer van materialen, apparatuur en studieruimtes in de school.

Van een onderwijsassistent A wordt minimaal mbo-niveau 2 geëist. Afhankelijk van kennis en ervaring wordt deze functie ingedeeld in schaal 3 of 4.

Onderwijsassistent B

Onderwijsassistent B ondersteunt, onder leiding van de docent, leerlingen bij het zelfstandig leren en verwerven van kennis. Hierbij ligt de nadruk op observeren, signaleren en het geven van min of meer voorgeschreven en geprogrammeerde begeleiding en instructie. Daarnaast surveilleert hij zelfstandig in gemeenschappelijke (studie)ruimtes en registreert hij toets- en leerlinggegevens.

Van een onderwijsassistent B wordt minimaal mbo-niveau 2 of 3 geëist. Afhankelijk van kennis en ervaring wordt deze functie ingedeeld in schaal 5 of 6.

Onderwijsassistent C

Onderwijsassistent C geeft als leerprocesbegeleider zelfstandig begeleiding aan (groepen) leerlingen bij het werken aan projecten of studieopdrachten en geeft als instructeur instructie op duidelijk afgebakende terreinen. Verder kan de onderwijsassistent ingezet worden bij het ontwikkelen van lesmateriaal en bij de leerlingbegeleiding.

Van een onderwijsassistent C wordt minimaal opleidingsniveau mbo/hbo verwacht. Afhankelijk van kennis en ervaring wordt de functie ingedeeld in schaal 7 of 8.